

UOT: 331.3

ƏMƏK BAZARININ FƏLİYYƏTİNİN TƏNZİMLƏNMƏSİNDƏ BAZAR MEXANİZMLƏRİNİN ROLU

T. Ə. MUSTAFAYEV
Qafqaz Universiteti

Əmək bazarı həm əhalinin sosial-iqtisadi rifahına təsiri baxımından, həm də iqtisadiyyatın inkişafı baxımından öyrənilməsi, təkmilləşdirilməsi və tənzimlənməsi vacib olan bir istiqamətdir.

Məqalə günümüzdə fəaliyyəti və tənzimlənməsi ən aktual məsələlərdən olan əmək bazarlarının ümumi strukturu, fəaliyyəti və tənzimlənməsinə dair bir sıra məqamları özündə əks etdirir. Burada əmək bazarının fəaliyyətinin iqtisadi mexanizmləri və iqtisadi şərtləri, onun subyektləri göstərilmişdir. Eyni zamanda işçi qüvvəsinin qiymətinin tələb və təklif əsasında formalaşması, əməkhaqqının formalaşması şərtlərinə baxılmışdır. Məqalədə həmçinin əmək bazarında mövcud olan əsas problemlər, müasir əmək bazarında həlli vacib olan bir sıra məsələlər qeyd edilmişdir.

Açar sözlər: əmək bazarı, əmək bazarının əsas elementləri, əmək haqqı, işsizlik

Cəmiyyətin həyat səviyyəsinə təsiri və inkişafı baxımından onu deyə bilərik ki, əmək bazarının rolu daha da artmaqdadır. Əhalinin gəlirlərinin əsas hissəsinin əmək bazarından əldə etdikləri gəlirlər hesabına formalaşdığı, məşğulluq və işsizlik kimi məsələləri özündə əks etdirməklə iqtisadiyyatda önəmli yerə malikdir. Müasir dövrdə əmək bazarları müxtəlif strukturlara ayrılmaqla, həm də özlüyündə çox mürəkkəb sosial-iqtisadi münasibətləri birləşdirmişdir. Əmək bazarında mövcud olan bir sıra problemlər dövlət qarşısında duran həlli vacib məsələlərə çevrilmişdir.

Əmək bazarının fəaliyyəti əsasən iqtisadi sahəyə aid olduğundan burada da bir sıra iqtisadi qanunlar fəaliyyət göstərir və bu bazarın da iqtisadi fəaliyyət mexanizmləri mövcuddur. Hansı ki, bu qanunauyğunluqları gözləməklə əmək bazarının özünü tənzimləməsi mümkündür.

Əmək bazarının əsas elementlərinə aşağıda göstərilən bir sıra bazar elementləri daxildir:

- işçi qüvvəsinə olan tələb;
- işçi qüvvəsi təklifi;
- işçi qüvvəsinin qiyməti;
- rəqabət;
- infrastruktur.

Əmək bazarının elementləri əmək bazarının fəaliyyətinin əsas mexanizmlərini təşkil etməklə bərabər, əmək bazarında fəaliyyət göstərən subyektlər arasındakı qarşılıqlı əlaqənin təmin olunması funksiyasını yerinə yetirir. Əmək bazarında baş verən bütün münasibətlər əmək bazarının subyektləri arasındakı qarşılıqlı əlaqələr nəticəsində yaranır. Əmək bazarının əsas subyektlərini aşağıdakılar təşkil edir:

- işəgötürənlər və onların nümayəndələri;
- muzzdlu işçilər və onların nümayəndələri;
- dövlət və onun nümayəndələri;
- vasitəçi təşkilatlar.

İşçi qüvvəsinə olan tələbat işəgötürənlər tərəfindən həyata keçirilir və bütün digər bazarlardakı mövcud vəziyyətdən asılıdır. Bu isə mövcud fəaliyyət, istehsal həcmi və əmək məhsuldarlığı səviyyəsində boş

iş yerlərinin doldurulması üçün müəssisə və təşkilatlar tərəfindən işçilərə olan tələbatın sayını və strukturunu özündə əks etdirir. İşçi qüvvəsinə olan tələbatın səviyyəsi bütövlükdə götürdükdə ölkə səviyyəsində həyata keçirilən makroiqtisadi tədbirlərdən, dövlətin pul-kredit, vergi, büdcə, investisiya siyasətinin nə dərəcədə düzgün aparılmasından asılıdır.

İşçi qüvvəsinə olan tələbatın üç növü məyyələndirilmişdir:

- təmin olunmuş və ya reallaşdırılmış tələbat - müəyyən dövr ərzində firma tərəfindən tutulmuş işçilərin sayı;
- reallaşdırılmamış və ya təmin olunmamış tələbat - tutulmamış, boş qalan iş yerlərinin sayı;
- potensial, proqnozlaşdırılan (gözlənilən) tələbat - müəssisənin gələcək inkişafını nəzərə almaqla qısa və ya uzunmüddətli dövrdə işçi qüvvəsinə gözlənilən tələbat.

İctimai istehsalda minlərlə konkret əmək növlərinin olması tələbatın strukturunun müxtəlifliyini və mürəkkəbliyini artırmışdır.

Əmək növləri üzrə tələbat istər say, istərsə də peşə tərkibi baxımından ciddi nizamla salınmışdır.

İşçi qüvvəsinə olan tələbatın formalaşdırılması ilkin olaraq istənilən iqtisadiyyatın əsasını, özəyini təşkil edən mikroiqtisadi səviyyədən, müəssisədən başlanır. İkinci mərhələdə ayrı-ayrı sahələr üzrə, daha sonra isə sahələr cəmlənərək bütövlükdə milli iqtisadiyyat səviyyəsində formalaşmış tələbatın həcmi müəyyələndirilir.

Muzzdlu işçinin malik olduğu əmək qabiliyyətinin müəyyən vaxtda və müəyyən qiymətə işəgötürənə təklifi işçi qüvvəsinin təklifidir. İşçi qüvvəsinin təklifi işçi qüvvəsinin alqı-satqısı deyil. İşçi qüvvəsinin təklifi özündə mülkiyyət münasibətinin bir tərəfidir. Bu münasibətdə işçi qüvvəsinə təklif edən tərəflə digər istehsal vəsaitlərinin sahibləri qarşılaşır və formal olaraq onlar bərabər hüquqludur. Lakin iqtisadi cəhətdən onlar qeyri-formal olaraq bərabər deyillər və bir-birindən asılı hesab olunurlar.

İşçi qüvvəsinin təklifinə əmək qabiliyyətli əhəlinin tərkibində iqtisadi fəal əhalidən işsiz olanlar daxildir. Əmək bazarında işləyənlər, muzzdlu işçiləri işgötürənlər təklif yaratmır. Bazarda yalnız muzzdlu işçi qüvvəsi təklif yaradır. Bunların da aktiv hissəsini məşğul olanlar, passiv hissəsini isə işsiz olub iş axtaranlar və tədris müəssisələrinin məzunları təşkil edir. Digər bütün işləyənlər işçi qüvvəsi təklifinin passiv hissəsini təşkil edir.

İşçi qüvvəsinin təklifi, eyni zamanda iş vaxtı, əməyə, istirahətə, işçiyə olan fərdi münasibətdən də asılıdır. Xarici ədəbiyyatlarda bu məsələyə xüsusi önəm verilir və hazırda ölkəmizdə də bu istiqamətdə bir çox irəliləyişlərə nail olunmuşdur. Sözsüz ki, əmək insanın həyat fəaliyyətinin əsasıdır, ancaq həyatın bütün mənası əməkdə deyil [1, s.47]. Əmək fəaliyyəti ilə məşğul olan insanların tarixdə qarşılaşdığımız iş vaxtının qısaldılması, əmək şəraitinin fiziki və sosial şərtlərinin yaxşılaşdırılması uğrunda çoxillik mübarizəsi birinci növbədə bununla əlaqədar olmuşdur.

Hansı sahədə fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq istənilən bazarın ən mühüm elementlərindən biri bazarda satılan məhsulun qiymətidir. Bu əmək bazarına da şamil olunur və əmək bazarında satılan məhsulun - işçi qüvvəsinin qiyməti adətən muzzdlu işçilərin əməkhaqqı ilə ifadə edilir. Bunun işçi qüvvəsini satan tərəf üçün əhəmiyyəti daha böyükdür. Çünki işçi qüvvəsinin qiyməti işçinin əldə edəcəyi gəliri və bu gəlirlə özünün, ailə üzvlərinin maddi və hətta mənəvi ehtiyaclarını ödəmə imkanlarını müəyyən etmiş olacaqdır. Əməkhaqqı işçi qüvvəsini satın alan tərəf üçün istehsal xərclərinin mühüm hissəsini təşkil etdiyindən onun gəlirinə (mənfəətinə) təsir göstərir. Buna görə də işçi qüvvəsinin qiymətinin (əmək haqqının) müəyyən olunması digər əmtəələrin qiymətinin təyin edilməsindən daha mürəkkəb və ziddiyyətli prosesdir.

Burada isə nominal və real əməkhaqqı bir-birindən fərqləndirilməlidir. Nominal əməkhaqqı - pul formasında işçinin aldığı məbləğdir [3, s.147]. Real əməkhaqqı isə işçinin aldığı əməkhaqqı qarşılığında əldə edə biləcəyi nemətlərin, istifadə edə biləcəyi xidmətlərin məcmusudur. İşçinin yerinə yetirmək istədiyi işin həcmi birinci növbədə real əməkhaqqı ilə bağlıdır. Real əməkhaqqı nominal əməkhaqqının qiymətlərin səviyyəsinə nisbəti ilə müəyyən olunur.

$$R_{\text{rel}} = N_{\text{al}} / Q_{\text{sav}} \quad (1.1)$$

İşgötürənlərin işçi qüvvəsinə xərclərin tərkibini 11 əsas qrup müəyyən edir, o cümlədən:

- iş vaxtına görə əməkhaqqı;
- işləmədiyi vaxta görə əməkhaqqı;
- birdəfəlik mükafat və hədiyyələr;
- gəlirdə iştirak edən səhmlərə görə gəlirlər;
- yeməyə, geyimə və yanacağa görə xərclər;
- işçiləri mənzillə təmin etməyə görə xərclər;
- sosial fondlara ayırmalar;
- işçilərin sosial müdafiəsinə xərclər;
- müəssisədə peşə öyrənməyə çəkilən xərclər;
- mədəni-məişət xidmətinə xərclər;

- işçi qüvvəsinə digər xərclər.

İşçilər üçün bunu ilk üç qrup, sahibkarlar üçün isə ilk dörd qrup müəyyən edir.

Müəssisənin fəaliyyətində işçilərin maraqlarını artırmaq üçün əldə olunmuş son nəticənin yaxşılaşdırılan əlavə hissəsində işçilərin iştirakı mexanizminin öyrənilməsi xüsusilə vacibdir. Bu mexanizm düzgün və elmi əsaslarla qurulduqda müəssisədə fəaliyyət göstərən işçiləri könüllü olaraq müəssisənin fəaliyyətinin son nəticəsinin yaxşılaşdırılmasına sövq edəcəkdir. Səmərəli fəaliyyətə görə əlavə gəlirdə iştirak məhiyyətə əməyə görə mükafatdır, lakin əməkhaqqı fondundan deyil, mənfəətdən olan mükafatdır.

Əmək bazarının vacib elementlərindən biri rəqəbətdir. Müəssisələrin əmək bazarındakı mövqeyi rəqəbat səviyyəsindən asılı olaraq xeyli dəyişir. Rəqəbat bazarı üçün aşağıdakılar xarakteridir:

- müəyyən əmək növünün bir-biri ilə rəqəbat aparan çoxlu sayda müəssisələrin mövcudluğu;
- işçi qüvvəsinin konkret növünü təklif edən çoxlu sayda işçilərin olması və bir-birindən asılılığının olmaması;
- əmək bazarının subyektləri tərəfindən işçi qüvvəsinin qiymətinin müəyyən olunmasına təşkil olunmuş təsirin olmaması.

Əgər əmək bazarında işçi qüvvəsinə olan tələbin həcmi işçi qüvvəsinə olan təklifin həcmi üstələyərsə, bu zaman işçi qüvvəsinin qiyməti artacaqdır. Eyni zamanda işçi qüvvəsinin qiyməti tarazlıq qiymətindən yüksək olarsa bu işçi qüvvəsi təklifinin işçi qüvvəsinə olan tələbdən yüksək olacaqdır. Bu zaman isə işçi qüvvəsinin qiyməti aşağı düşür. Hazırda fəaliyyət göstərən inhisarçı müəssisələr işçi qüvvəsinin qiymətinin artmasının qarşısını alır. Eyni zamanda həmkarlar ittifaqları işçilərin maraqlarının müdafiəçisi kimi, əməkhaqqının səviyyəsinin artması və ən azından müəyyən minimum səviyyədə aşağı olmaması mübarizə aparır.

İnfrastruktur əmək bazarının əsas tərkib hissələrindən biridir. O, əhəlinin işlə təminatını, peşə yönümlüyü, peşə hazırlığını və yenidən hazırlanmanı, işçi qüvvəsinin hazırlanması istiqamətində tədris və təlimin həyata keçirilməsini, işçi qüvvəsinə tələb və təklif arasında tarazlığın olunması kimi funksiyaları tənzimləyir. Əmək bazarının subyektləri arasında əlaqənin qurulması, məşğulluğun təmin olunması, əmək bazarında fəaliyyətlə bağlı olan müxtəlif dövlət və qeyri-dövlət orqanlarının fəaliyyətlərinin uyğunlaşdırılması əmək bazarının infrastrukturunun vəzifələrinə daxildir.

Hal-hazırda əmək bazarının infrastrukturunun üç blokunu fərqləndirmək olar:

- dövlət və qeyri-dövlət məşğulluq xidmətləri və müəssisələrin kadrlar şöbəsi;
- işçilərin peşə hazırlığı, yenidən hazırlanması və ixtisaslarının artırılması ilə məşğul olan təşkilatlar;
- sosial tərəfdaşlıq, hakimiyyət orqanlarının, zəhmətkeşlərin nümayəndələrinin və sahibkarların qarşılıqlı əlaqəli sistemi [1, s.40-41].

İstər dövlət, istərsə də qeyri-dövlət sektorunda fəaliyyət göstərən məşğulluq xidmətləri, müəssisə və

təşkilatların kadr xidmətləri əmək bazarı infrastrukturunun əsas blokuna daxildir. Məşğulluq xidmətləri və kadr xidmətlərinin birgə, tarazlaşdırılmış fəaliyyəti əmək bazarının ümumi fəaliyyətinin səmərəliliyini artırır.

Əmək bazarı infrastrukturunun fəaliyyəti qanunverici və icra hakimiyyəti orqanlarının müəyyən etdikləri və bu bazarın infrastrukturunun fəaliyyətinin normativ-hüquqi əsasını təşkil edən qanunlar, sərəncamlar, fərmanlar, əmrlər və digər normativ hüquqi sənədlərlə tənzimlənir.

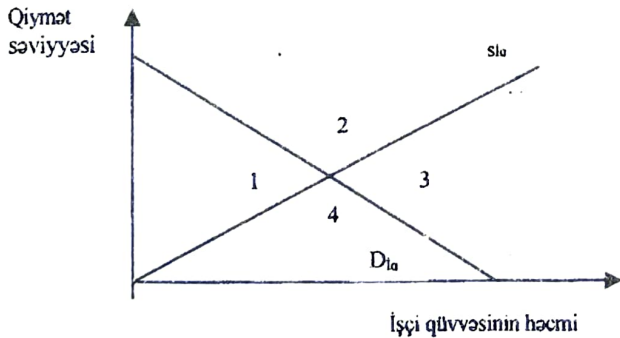
İşçilərin peşə təhsili, yenidən hazırlanması və təkmilləşdirilməsinin həyata keçirilməsini təmin edən orqanların əmək bazarı infrastrukturunda əhəmiyyəti böyükdür. Bu blok işçi qüvvəsinə tələb və təklifin tarazlaşdırılmasını, əmək bazarını yeni bazar ixtisasları ilə təmin etmək məqsədilə struktur yenidənqurması ilə əlaqədar azad olunmuş işçilərin yenidən hazırlanmasını həyata keçirir. Ona daxil olan təşkilatlara texniki liseylər, ixtisaslaşdırılmış kolleclər, ali və orta ixtisas təhsili müəssisələri, məşğulluq xidməti bazasında işçilərin yenidən hazırlanması mərkəzləri aiddir.

Bu sahədəki əsas problemlər aşağıdakılardır:

- mövcud tədris müəssisələrində kadr hazırlığının strukturu və əmək bazarında ehtiyac olan peşə ixtisasına tələb arasında uyğunsuzluq;

- əmək bazarındakı dəyişkənliyin daha geniş profilli işçilərin hazırlanmasını tələb etdiyi halda, işçilərin birtərəfli ixtisaslaşmasıdır.

Əmək bazarında alqı-satqı prosesinin baş verməsi ayrılıqda nə işçi qüvvəsinin təklifindən, nə də işçi qüvvəsinə olan tələbdən asılı deyil. Bu bazarda müəyyən zaman anında mövcud qiymətdə işçi qüvvəsinin təklifi ilə işçi qüvvəsinə olan tələbin həcmindən, onların qarşılıqlı əlaqəsindən asılıdır.

Səkil 1.1. Əmək bazarında tələb və təklifin qarşılıqlı əlaqəsi.

Qrafikdə əmək bazarında işçi qüvvəsinə olan tələb və təklif arasında qarşılıqlı əlaqə göstərilmişdir. Burada 4 sahəni fərqləndirmək lazımdır. Sahə 1 və 4 tələbin mövcud olduğu sahədir. Bu sahədə qiymətin azaldılması tələbin həcmi artıracaqdır. Sahə 1 və 2 isə təklifin mövcud olduğu sahədir və burada qiymətin artdığı halda təklif olunan işçi qüvvəsinin həcmi də artacaqdır. Göründüyü kimi sahə 3-də nə təklif nə də tələb mövcud deyil. Ona görə də bu sahədə heç bir alqı-satqıdan söhbət gedə bilməz. Digər tərəfdən alqı-satqı prosesinin baş verməsi üçün verilmiş qiymətdə həm tələbin, həm də təklifin mövcud olması vacib şərtidir. Bu hal isə sahə 1-ə uyğundur.

Bu qarşılıqlı əlaqə eyni zamanda bazarda əməklə bağlı gəlir və xərclərin həcmi də müəyyən edir.

Hazırda dünyanın bir çox inkişaf etmiş ölkələrinin təcrübəsində müəssisələrin daxilində peşə hazırlığı, ixtisasın artırılması, kadrların yenidən hazırlanması funksiyalarını yerinə yetirən şöbələrin fəaliyyəti səmərəli olmuşdur. Bu proses insan kapitalının formalaşdırılması üçün xərc çəkməyi, investisiya qoymağı tələb edir. Müəssisələr aktivlərə qoyulan kapitalla oxşar insan kapitalına investisiya qoyur. İnsan kapitalına investisiya zaman keçdikcə yüksək əməkhaqqı və böyük məm-nunluq gətirən işləri yerinə yetirmək qabiliyyəti formasında verimlə ödənilir [6, s. 212]. Bir çox müəssisə və təşkilatlar birbaşa olaraq təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq aparır və həmin təhsil müəssisələrindən özlərinə lazım olan potensial işçiləri seçirlər. Eyni zamanda təsərrüfat müəssisələri ilə təhsil müəssisələri arasında qarşılıqlı əlaqənin güclənməsi təhsil müəssisələri üçün də tələbatın daha yüksək olduğu peşə və ixtisas növlərinin müəyyən olunmasına, bu istiqamətdə peşə, ixtisas hazırlığının, kadr hazırlığının gücləndirilməsinə müsbət təsir göstərir.

Əmək bazarında müasir dövrün ən aktual problemi işsizlik problemidir. İşsizlik iqtisadi fəal əhəlinin müəyyən hissəsinin işinin və gəlirinin olmadığı, işləmək istədiyi halda iş yeri (və ya müvafiq iş yeri) tapa bilmədiyi haldır.

İşsizlik probleminin aktuallığı onunla bağlıdır ki, o həm iqtisadi, həm də sosial inkişafa mənfi təsir göstərir. İşsizliyin səviyyəsinin artması ölkədə məşğulluq səviyyəsini aşağı salmaqla iqtisadi fəallığı birbaşa və dolayı yolla azaltmış olur. Belə ki, işsiz əhəli gəlir əldə etmək imkanlarının məhdudlaşması yaxud tamamilə itirilməsi hesabına şəxsi ehtiyaclarını ödəməkdə çətinlik çəkir və onun alıcılıq qabiliyyəti aşağı düşür. Belə olan halda bazarlarda məhsul satışında çətinliklər yaranır. Bu isə dolayı yolla iqtisadi sahədə fəaliyyət göstərən bir çox müəssisələrin gəlirlərinin azalmasına səbəb olur. Ölkədə işsizlik səviyyəsinin artması dolayı yolla dövlətə də mənfi təsirini göstərir. Həm işsiz qalmış əhəlinin sosial təminatını yaxşılaşdırmaq üçün əlavə xərc tələb olunur, həm də iqtisadi fəallığın azalması dövlətin vergi daxilolmalarının miqdarının azalmasına səbəb ola bilər. Dövlətin qarşısında duran ən mühüm sosial-iqtisadi məsələlərdən biri məhz əmək bazarında məşğulluğun artırılması hesabına işsizlik səviyyəsinin aşağı salınması, ölkədə iqtisadi fəallığı artırmaqdır.

Dövlət yeritdiyi sosial-iqtisadi siyasətlə əmək bazarında məşğulluq səviyyəsini artırma bilər. Burada məcmu təklifin artırılması istiqamətində həyata keçirilən iqtisadi və digər tədbirlər fəaliyyət göstərən müəssisələrin sayının artmasına, onların fəaliyyət miqyasının genişlənməsinə səbəb olmaqla işçi qüvvəsinə tələbatı artıracaqdır. Burada dövlətin iqtisadiyyatın inkişafına mənfi təsir göstərən amillərin aradan qaldırılması, azaldılması istiqamətində gördüyü işlər də əhəmiyyətli rol oynayır.

Son dövrlərdə əmək bazarının strukturunda ciddi dəyişikliklər baş vermişdir. Bu elmi-texniki tərəqqinin sürətlənməsi və iqtisadiyyata tətbiqi ilə bağlı olmuşdur. Elmi-texniki tərəqqinin təsiri ilə bir sıra sahələrin fəaliyyətini dayandırması, yeni-yeni sahələrin yaranması əmək bazarında əməyin növləri (fiziki və əqli), ixtisas növləri üzrə tələbatın strukturunu da ciddi şəkildə dəyişdirmişdir. Müasir iqtisadiyyat bir çox sahələrdə elmtutumlu sahələrdən yüksək asılılığı ilə seçilir. Təkcə onu deyə bilərik ki, son bir neçə ilə qədər informasiya texnologiyaları istehsalı müasir dövrün ən sürətlə inkişaf edən və aparıcı sahələrdən birinə çevrilmiş və bu sahə üzrə ixtisaslı kadrlara tələb əmək bazarında yüksək sürətlə artırdı. Vaxtilə "Nokia", "Siemens", "Motorolla" şirkətləri dünya bazarında mobil telefonların istehsalı və satışı üzrə liderlik uğrunda mübarizə aparsa da bu gün bu bazarda rəqəbətdə olduqca geri qalıblar. Bunun səbəbi isə artıq informasiya emalı, proqram təminatı ilə bağlı fəaliyyət göstərən sahələrin rolunun daha da artmasıdır ki, informasiya texnologiyalarının istehsalı ilə məşğul olan sahələrin uğur qazanması bu sahədən asılı hala düşmüşdür. Bütün bunlar əlbəttə ki, əmək bazarına təsirsiz ötürmüşür. Əmək bazarında yeni sahələrin yaranması bu sahələrdə fəaliyyət göstərəcək yüksək ixtisaslı kadrlara olan ehtiyacı artırır. Bu həm də müasir texnologiyalarla işləyə bilən yüksək ixtisaslı kadrların əmək bazarında qiymətinin də artmasına səbəb olur.

Müasir dövrdə texnika və texnologiyanın istehsalat tətbiqi məhsuldarlığı yüksəlmiş insan əməyinin qənaətinə nail olunmuş, bir çox sahələrdə insan əməyi tam və ya qismən əvəzlənmişdir. Bu məsələ müasir dövrdə xüsusilə aktualdır. Çünki mütərəqqi texnika və

texnologiyanın istehsalat tətbiqi vaxta və insan əməyinə qənaət etməklə həm də insan əməyinə olan tələbi azaldır ki, bu da işsizliyin səviyyəsinin artmasına səbəb olur. Bununla belə iqtisadi səmərəliliyin artırılması və eyni zamanda işsizlik səviyyəsinin azaldılması müasir dövrdə ən aktual sosial-iqtisadi məsələlərdəndir.

Müasir dövrdə bir çox istehsal sahələrində texnologiyanın tətbiqi insan əməyinə qənaət olunmasına gətirib çıxarmışdır. Bu zaman nəzərə alınmalı olan bir çox vacib məsələlər ortaya çıxır:

1. Bu əvəzlənmənin hansı həddə qədər davam etməsi;
2. İnsanın artıq yeni texnologiyalı istehsal şəraitində hansı funksiyaları yerinə yetirməsi;
3. İnsanın fiziki və zehni əməyinin istehsalat hansı dərəcədə tətbiq olunması;
4. Texnoloji yeniliklərlə bağlı yaranan işsizliyin cəmiyyətə təsiri və işsiz qalan insanların yenidən işlə təmin olunması;
5. Texnologiyanın tətbiqi ilə yaranan səmərə və yaranan işsizliyin zərələri arasında nisbətin müəyyən olunması;
6. Yeni sahələrin yaranması və inkişaf imkanları;
7. Mütərəqqi texnologiyaların resurslardan səmərəli şəkildə və ümumiyyətlə istifadə imkanlarını artırılması məsələsi;
8. Keyfiyyət göstəricilərinin qorunması və artırılması;
9. İnsanların müasirləşən və yeni yaradılan texnoloji şəraitə uyğunlaşması, ixtisas strukturunun və səviyyəsinin yeniliklərə uyğun şəkildə qurulması.

ƏDƏBİYYAT

1. Mehbalıyev S.S., İskəndərov R.K. Əmək bazarı və əhəlinin sosial müdafiəsi. Bakı, 2002, 544 s. 2. Juravlyova Q.P. İqtisadi nəzəriyyə. Mikroiqtişadiyyat - 1,2: Dərslik. M.: -"Daşkov və Ko" Nəşriyyat ticarət korporasiyası, 2010, 924 s. 3. İbadov S.A. İqtisadiyyat. Dərslik. Bakı, Şərq-Qərb, 2009. 414 s. 4. Böyük İqtisadi Ensiklopediya. Bakı, Şərq-Qərb, 2012. 630 s. 5. Qafarov Ş. İctimai əmək bölgüsü və onun müasir sosial-iqtisadi problemləri. Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1999, 388 s. 6. Atakişiyev M.C., Abbasov M.H., Abbasova H.N. Mikro və makroiqtisadiyyat. Bakı, Azərneşr, 2010, 508 s. 7. Mehbalıyev S.S., İskəndərov R.K. Əmək bazarı və əhəlinin sosial müdafiəsi. Bakı, 2001. 8. Буланов В.С. Современные проблемы занятости и безработицы. М., 1996.

Роль рыночных механизмов в регулировании функционирования рынка труда

T.A. Mустафаев

Рынок труда представляет собой важное направление, изучение которого необходимо как с точки зрения влияния на социально-экономическое благополучие населения, так и с точки зрения развития, совершенствования и регулирования экономики.

В данной статье отражены наиболее актуальные в настоящее время проблемы, связанные с общей структурой, функционированием и регулированием рынка труда. Здесь указаны на экономические механизмы функционирования и экономические условия рынка труда, его субъекты. Помимо этого рассмотрены вопросы оценки рабочей силы на основе спроса и предложений, условия формирования заработной платы. В статье также подвергнуты анализу основные проблемы, которые существуют на рынке труда, рассмотрен ряд актуальных вопросов современного рынка труда, требующих конкретного решения.

Ключевые слова: рынок труда, ключевые элементы рынка труда, заработная плата, безработица

The role of market mechanisms to regulate activities of Labor Market

T.A. Mustafayev

Studying of Labor Market both from point view of social-economic welfare of population and development of economy perspective, as well as its development and regulation are important issues.

The article reflects some issues on general structure, activities and regulations of Labor Markets activities and regulations of which are among the actual problems of modern period. Economic mechanisms and economic conditions of Labor Market activities and its subjects have been mentioned. At the same time, formation of price of manpower on the base of demand and supply and salary has been analyzed. The article also throws light on current problems of Labor Market and some issues which require immediate solutions.

Key words: labor market, the key elements of the labor market, wages, unemployment